

Doç. Dr. Levent AKIN
Ankara Üniversitesi
Hukuk Fakültesi

İŞVERENİN İŞÇİYİ GÖZETME BORCUNDAN DOĞAN HUKUKİ SORUMLULUĞUNDA UYGUN NEDENSELLİK BAĞI

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun, 03.02.2010 tarih ve 21- 36/ 67 sayılı kararında özetle aşağıdaki değerlendirmelere yer verilmiştir:

I- DAİRE KARARI

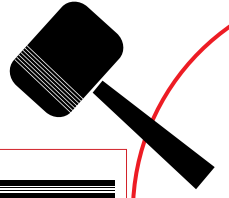
Dava... tarihinde meydana gelen iş kazası sonucu ölen sigortalının hak sahiplerinin maddi ve manevi zararlarının giderilmesi istemine ilişkindir. Mahkemece bir kısım davalılara yönelik davanın kusurlarının bulunmadığından bahisle reddine, davacıların maddi tazminat istemlerin kısmen kabulü ile hüküm altına alınan maddi ve manevi tazminatların davalılar... Kooperatifi ve... Ltd. Şti'den tahsiline karar verilmiş ve bu karar süresinde davacılar ile aleyhine hüküm kurulan davalılar... Kooperatifi ile... Ltd. Şti avukatları tarafından temyiz edilmiştir.

İnsan yaşamının kutsallığı çevresinde işveren, işyerinde işçilerin sağlığını ve iş güvenli-

ğini sağlamak için gerekli olanı yapmak ve bu husustaki şartları sağlamak ve araçları noksatsız bulundurmakla yükümlü olduğu İş Kanunu'nun 77. maddesinin açık buyruğudur.

Davacılar murisi olan ...'in Davalı... Ltd. Şti'ne ait su dağıtım işyerinde dağıtım elemanı olarak çalıştığı, 10.03.2000 tarihinde saat 13.00'te önceden teslim ettiği su bedeline almak üzere işverence... isimli alışveriş merkezinde bulunan... Derneğine gönderildiği, asansör bozuk olduğu için asansör kabini katta bulunmadığı halde asansör kapısının açılması sonucu kabininin katta olup olmadığını kontrol etmeden adımını içeri atarak 4. kattan asansör boşluğuna ve alt katlarda bulunan kabinin üzerine düşerek öldüğü, saat 15.00 sıralarında işverene ölüm haberinin bildirildiği, asansör kapısında uyarıcı levha bulunmadığı dosya içerisindeki bilgi ve belgelerden anlaşılmaktadır.

İşyerinde meydana gelen iş kazaları nedeniyle işverenin hukuki sorumluluğunun niteliği

Yargıtay'ın önceki kararlarında da benimsediği görüşe göre, kusura dayanmaktadır. İsviçre ve Türk Hukuk Sisteminde özel bir düzenleme söz konusu olmadıkça asıl olan kusur sorumluluğudur. İşverenin kusurlu eylemi ile zarar arasında uygun bir nedensellik bağı yoksa işverenin sorumluluğundan söz edilemez.

Kusur sorumluluğunda 3 halde nedensellik bağı kesilebilir. Bunlar, mücbir neden, zarar görenin ve 3. kişinin ağır kusurudur. Öğretide nedensellik bağını kesen nedenlerin bütün sorumluluk halleri için geçerli olduğu vurgulanmaktadır. Kusurlu olmadığı halde işvereni, meydana gelen zarardan sorumlu tutmak adalet ve hakkaniyet duygularını incitir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 18.03.1987 tarih ve 1986/9-722 Esas, 203 karar sayılı Kararı da aynı doğrultudadır.

İllyet bağı sorumluluğun temel ögesidir. Zararla eylem arasında nedensellik bağına mevcut olması, zararın eylemin bir neticesi olarak ortaya çıkması, yani eylem olmadan zararın meydana gelmeyeceğinin kesin olarak bilinmesidir. Hiçbir hukuk düzeni, mantık yasalarına göre mevcut olmayan bir nedensellik yaratamaz. Mantık bakımından bu illete sonsuz zincir halinde neticeler bağlanabilir. Hukuki netice olarak zararın tazmin sorumluluğunun kabulü için, bir sebebe illi olarak bağlanan neticeler silsilesinin içinde hangi kesimin gerekli ve yeter olacağını belirlemek yine hukuk düzeninin görevidir.

Türk Borçlar Kanunu Tasarısı'nın 58. maddesinde uygun nedensellik bağı *"Yaşam deneyimlerine ve olayın akışına göre, bir zarar belli bir fiilin beklenen uygun sonucu ise, zarar ile fiil arasında nedensellik bağı vardır"* şeklinde tanımlanmıştır. Sorumluya yüklenen davranış veya olayın zararlı sonucun zorunlu şartı olması gerekir.

Hükme dayanak alınan 05.12.2005 tarihli bilirkişi raporunda; olay tarihinde bina maliki olarak tapuda kayıtlı bulunan davalı kooperatifin %70, davacılar murisinin su bedelini tahsile gittiği işyeri kiracısının %10, işveren ...Tic. Ltd. Şti'nin %10, işçinin ise %10 oranında kusurlu

olduğu belirtilmiştir. İş sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği işverenin işyerinde işçilerin sağlığını ve iş güvenliğini sağlamak için alınması gereken sağlık ve güvenlik tedbirleri ile işyerinde bulundurulması gereken araç ve gereçleri belirlemiştir. Hükme dayanak alınan bilirkişi raporunda bilirkişiler, İş Kanunu'nun 77. maddesinin öngördüğü koşulları göz önünde tutarak ve özellikle işyerinin niteliğine göre, işyerinde uygulanması gereken İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği'nin ilgili maddelerini incelemek suretiyle, işverenin, işyerinde alması gerekli önlemlerin neler olduğu, hangi önlemleri aldığı, hangi önlemleri almadığı, alınan önlemlere işçinin uyup uymadığı gibi hususlar ayrıntılı bir biçimde incelemek suretiyle kusurun aidiyeti ve oranı hiç bir kuşku ve duraksamaya yer vermeyecek biçimde saptamadıkları, işverenin İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü'nün 2. ve 4. maddesine aykırı davranması nedeniyle işverene kusur izafe etmiş işler de Tüzüğü'nün 2. ve 4. maddesindeki düzenlemelerin işverence işyerinde alınacak tedbirler ve bulundurulması gereken araç ve gereçlerle ilgili olduğunun gözetilmediği görülmektedir.

Somut olayda kazanın gündüz saat 13.00-15.00 sıralarında işyeri dışında meydana geldiği, su satışı yapan işverenin su dağıtımını yapan elemanını para tahsiline göndermeden önce gideceği her binanın durumunu, asansörünü kontrol etmesinin beklenemeyeceği, kaldı ki kontrol edilse dahi bu tür tesisatların kontrol anından hemen sonra arızaya geçmesi de büyük bir olasılık dâhilinde olduğundan kazanın meydana gelmesi için işverenin İş Kanunu'nun 77. maddesi ile İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği hükümleri gereğince alması gerekli bir önlem söz konusu değildir. Diğer bir deyişle işverenin kusursuz olduğu açıktır. Bu duruma göre de, işverene kusur izafe eden raporun İş Kanunu'nun 77. maddesinin öngördüğü koşulları içerdiği giderek hükme dayanak alınacak nitelikte olduğu söylenemez. Olayın üçüncü kişiler ile kazalının müşterek kusurlu eylemleri sonucu meydana geldiğinin ve nedensellik bağına kesildiğinin anlaşılmasına göre işverenin kusursuz sorumluluğunun da söz konusu olmadığı ortadadır. Hal böyle olun-

ca davalı işveren... Ltd. Şti'ne yönelik davanın reddi gerekirken yazılı şekilde tazminattan sorumlu tutulması usul ve yasaya aykırı olmuştur.

Öte yandan iş mahkemelerinin görevi 5521 sayılı Yasa'nın 1. maddesi ile düzenlenmiştir. Anılan maddede; işçiyle işveren veya işveren vekili arasında iş akdinden veya İş Kanunu'na dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıkların İş Mahkemelerinde çözümleneceği hükmü öngörülmüştür. Maddede belirtildiği üzere, İş Mahkemesinin görevli olabilmesi için uyuşmazlığın taraflarının işçi ve işveren veya işveren vekili olması, uyuşmazlığın iş sözleşmesinden veya İş Kanunundan kaynaklanması koşuldur. Mahkemelelerin görevi kamu düzeni ile ilgili olup kıyas veya yorum yolu ile genişletilemez yahut değiştirilemez.

Somut olayda, davacılar ile... Ltd. Şti dışındaki davalılar arasındaki davanın yasal dayanağı Borçlar Kanunu'nun 41. ve devamı maddelerinden kaynaklanan tazminat davası olup sigortalı ile bu davalılar arasında hizmet sözleşmesi bulunmamaktadır.

Mahkemece yapılacak iş, davalı... Ltd. Şti'nin kusura ya da kusursuz sorumluluğa dayalı bir sorumluluğunun bulunmadığından anılan davalıya yönelik davanın reddine karar verilmek, ... Ltd. Şti dışındaki davalılar bakımından 5521 sayılı Yasa'nın 1. maddenin öngördüğü koşulların bulunup bulunmadığı değerlendirilmek ve sonuca göre karar vermektir ibarettir.

Mahkemece bu maddi ve hukuki olgular göz önünde tutulmaksızın ve özellikle, işverene kusur veren, inandırıcı güç ve nitelikte olmayan. 77. maddenin öngördüğü koşulları içermeyen kusur raporunun hükme dayanak almak suretiyle, kamu düzenine ilişkin olan görev konusu göz ardı edilerek yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

O halde "davalı işveren... Ltd. Şti'nin bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır" gerekçesiyle bozularak dosya yerine geri çevrilmeyle, yeniden yapılan yargılama sonucunda, mahkemece önceki kararda direnilmiştir.

II- HUKUK GENEL KURULU KARARI

Hukuk Genel Kurulunca incelenerek direnme kararının süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kâğıtlar okunduktan sonra gereği görüldü:

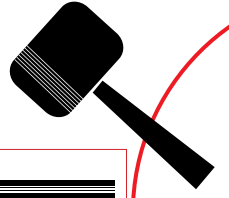
Dava, iş kazasından kaynaklanan maddi ve manevi tazminat istemine ilişkindir.

Davalı işveren... Ltd. Şti'nde su dağıtıcısı olarak çalışan davacıların murisi... 'in ... günü... Derneğine bir gün önce götürdüğü su bedelini tahsil etmek için gittiği ve dönüşte bozuk olan asansörün katta olmamasına rağmen kapisinin açılması sonucu, asansöre binmek istemesi üzerine asansör boşluğuna düşmesi nedeniyle ölümün gerçekleştiği dosya içeriğindeki bilgi ve belgelerden anlaşılmaktadır.

Yerel Mahkeme ile Özel Daire arasında, gerçekleşen bu ölüm olayının 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 11. maddesine göre bir iş kazası olduğu konusunda uyuşmazlık bulunmamaktadır. Uyuşmazlık, davalılardan işveren olan... Ltd Şti'nin olayda sorumluluğunun bulunup bulunmadığı noktasındadır.

Öncelikle belirtilmelidir ki, bir olayın iş kazası olarak nitelendirilmesi, işverenin her durumda bu kazadan sorumlu tutulmasını gerektirmez. Sosyal Sigortalar Kanunu kapsamında bir iş kazasından işverenin sorumlu olması için, işverenin iş güvenliği önlemlerini alma ve özen gösterme yükümlülüğüne aykırı davranışı veya ihmal göstermesi sonucu kaza meydana gelmiş olmalıdır. Diğer bir deyişle, Özel Daire bozma ilamında da değinildiği üzere oluşan kazadan sorumlu olabilmesi için işverenin kusurunun kanıtlanmış olması gerekir.

Yerel Mahkemece, kusur oranlarını belirlemek için alınan her iki bilirkişi raporunda da davalı şirketinin, "...1475 sayılı İş Kanunu Madde 73, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü madde 2 ve 4'e aykırı hareket ettiği, bu firmanın, kazalının can güvenliği için su getirip götürdüğü, tahsilat için gönderdiği yerlerin durumunu kontrol etmesi, aydınlatması yetersiz olan kısımlara gi-

rilip çıkılması durumunda çalışanlarına el feneri gibi, aydınlatma araçları vermeli ve de bunlarla bu gibi yerlere gidilmesini temin etmesi gerektiği..." bildirilerek meydana gelen iş kazasından az da olsa sorumlu olduğu belirlenmiştir.

Bilindiği üzere, 4857 Sayılı İş Kanunu'nun 77. (Mülga 1475 sayılı İş Kanunu'nun 73.) maddesinde; "Her işveren, işyerinde işçilerin sağlığını ve iş güvenliğini sağlamak için gerekli olanı yapmak ve bu husustaki şartları sağlamak ve araçları noksansız bulundurmakla yükümlüdür."

Yine İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü'nün 2. maddesi "Her işveren, işyerinde işçilerinin sağlığını ve iş güvenliğini sağlamak için, bu Tüzükte belirtilen şartları yerine getirmek araçları noksansız bulundurmak gerekli olanı yapmakla yükümlüdür." 4. maddesi ise "...İşverenin, işyerinde, teknik ilerlemelerin getirdiği daha uygun sağlık şartlarını sağlaması... iş kazalarını önlemek üzere işyerinde alınması ve bulundurulması gerekli tedbir ve araçları ve alınacak diğer iş güvenliği tedbirlerini devamlı surette izlemesi esastır." diyerek işverenin iş yerinde, işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili her türlü tedbirleri alması ve izlemesi gerektiği bildirilmektedir.

Bu bilgiler ışığında tartışılması gereken husus, somut olayda iş kazasının oluşmaması için işverenin ne gibi bir tedbir alması gerektiği meselesidir. Kaza geçiren işçi... Ltd. Şti'nde 3 hafta önce işe başlamış olup, işi sipariş üzerine çeşitli işyeri, ev gibi yerlere su götürmektir. Elbette işini yaptığı sırada işveren tarafından alınması gerekli tedbir, bulundurulması gereken araç varsa işveren bunları temin etmekle yükümlüdür. Örneğin, işçi eğer su götürmek için araçla gittiği sırada işverenin araçta gereken bakımları yapmaması sonucu bir kaza oluşmuşsa ya da motosiklet gibi bir araçla başlıksız su götürmesine göz yumması, başlık temin etmemesi, ehliyeti olmadığı halde araç kullanımına izin verilmesi gibi durumlarda işverenin sorumluluğu söz konusu olabilecektir. Eldeki davada ise, dosya içindeki bilgi ve belgelerden, olay tarihinde kayden dahili davalı... Kooperatifine ait olan yapının 4. katında bul-

nan asansörün bozuk olduğu, kata kabinsiz geldiği, merdiven boşluklarının ışıklandırılmadığı, asansör önüne uyarıcı levha konulmadığı belirlenmiş olduğuna göre, bilirkişilerin raporlarında bildirdiği gibi işverenin işçisine el feneri gibi aydınlatma aracı vermesi, İstanbul gibi bir yerde bulunan binada pek de hayatın olağan akışına uygun düşmemektedir. Bilirkişi raporunda belirtildiği gibi işverenin işçinin her gittiği binayı önceden kontrol etmesi de hayatın olağan akışına aykırı olup, kendisinden beklenemez. Aksi halde, asansöre normal şartlarda binilse dahi içerisinde iken de bakımının yapılmaması ya da asansörün teknik arızası nedeniyle ipinin kopması, asansör kurallarına uymayarak ara boşluklarına sıkışması gibi sebeplerle bir kazanın gerçekleşmesinde de davalı işvereni aynı düşünce ile sorumlu tutmak gerekecektir ki, bu sınırsız bir sorumluluk anlamını doğuracaktır. Gerçekleşen kazada işverenin işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili alabileceği bir tedbir bulunmadığı görüşü Kurul görüşmelerinde çoğunluk bulduğundan, işverene kusuryükleyen bilirkişilerin görüşünü esas alan Yerel Mahkemenin bu yöndeki gerekçesine iştirak edilmemiştir.

O halde, Özel Daire bozma ilamında ve yukarıda açıklanan gerekçelerle, davalı işveren... Ltd. Şti'ne kusur yüklenemeyeceğinden, davalı işverene karşı açılan davanın reddine karar verilmeli, diğerleri hakkında da oluşan bu sonuca göre değerlendirme yapılarak hüküm kurulması gerekmektedir.

Öte yandan, eldeki dava, iş kazası nedeniyle davalı işveren ile birlikte genel hükümlere göre sorumlu buldukları iddia edilen diğer davalılara karşı birlikte açılmış olup, davalılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığı bulunmaktadır. İhtiyari dava arkadaşlığı durumunda, davalılardan biri hakkındaki dava genel mahkemenin, diğeri hakkındaki dava özel bir mahkemenin görevine giriyorsa, özel nitelikteki mahkemede davanın görülmesi gereklidir. Somut olayda, davacılar iş kazası geçiren işçinin mirasçıları, davalı... Ltd. Şti ise işvereni konumunda olup, 5521 Sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesi uyarınca işveren ile işçi arasındaki iş aktinden kaynaklanan

veya İş Kanunu'na dayalı iddiaların özel yetkili iş mahkemesinde görülerek, davanın sonuçlandırılması gerekli olduğundan, diğer davalılar yönünden de İş Mahkemesi olarak davaya bakılmaya devam edilmelidir. Dava birlikte açıldığından, her dava açıldığı zamanki duruma göre değerlendirileceğinden, işverenin kusurlu olmamasının belirlenmesi göreve değil, davanın sonucuna etkilidir. Açıklanan bu gerekçelerle, Özel Dairenin bozma ilamındaki bu görüş isabetli değildir.

Açıklanan bu değişik gerekçeyle usul ve yasaya aykırı bulunan direnme kararının bozulmasına, bozma nedenine göre diğer temyiz itirazlarının şimdilik incelenmesine yer olmadığına karar vermek gerekmiştir¹.

III- KARŞI OY

Somut olayda, (davacıların murisi), ...Ltd.Şti'nde üç haftayı aşkın bir süre çalışmaktadır... tarihinde su bedelini almak için gittiği binanın 4. katında asansörün kapısının erken açılması sonucunda düşerek ölmüştür. Asansörün bozuk olduğu konusunda bir tartışma bulunmamaktadır. Hükme esas alınan bilirkişi raporunda diğer sorumlular yanında işverene %10 kusur verilmiştir. Mahkemece bu kusur oranına değer verilmiştir. Yüksek Özel Daire işverenin kusursuz olduğunu kabul etmiştir. Uyuşmazlık işverenin ölüm olayında kusuru olup olmadığı noktasında toplanmaktadır.

Cismani zarar ve ölüm olaylarında işverenin hukuki sorumluluğunun niteliği önem taşır. Roma Justinianus Hukukunda başlayıp günümüze uzayan süreçte kusur sorumluluğu genel olarak kınamayı gerektiren bir insan davranışı olarak ele alınmaktadır. Bu sorumluluk türünde kusur tek başına sorumluluk için yeterli değildir. Zira sorumluluğun subjektif koşulunu kusur meydana getiriyor ise de hukuka aykırılık objektif koşulunu meydana getirmektedir. Öte yandan tazminat isteminde bulunan failin kusurunu ispatla yükümlüdür.

Tehlike sorumluluğu, işletme tesis ve şeylerin kullanılması veya işletilmesiyle doğan zararlar-

¹YHGK.3.2.2010, 21-36/ 67, yayınlanmamıştır.

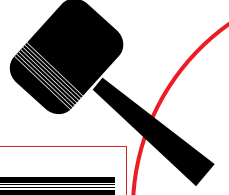
dan, işletenlerin kusurları bulunmaz ve her türlü özeni gösterecekler dahi sorumlu tutulma olayıdır. Bu tür sorumlulukta sorumluluk koşulları sorumlular aleyhine ağırlaştırılmıştır. Burada bir işletme faaliyet ve nesneye özgü tipik tehlikenin gerçekleşmesi ile sonuç doğar. Tehlike sorumluluğu modern çağın teknoloji devriminin ürünüdür. Yargıtayın kusur sorumluluğundan kusursuz sorumluluğa geçişin hukuki alt yapısı ilk olarak 27.3.1957 gün 1-3 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı ile BK.55 kapsamında belirlenmiştir. Başka bir anlatımla Yargıtay ekonomik ve kültürel anlamdaki gelişmelere paralel kusur ve akti sorumlulukları yetersiz görmüş, tehlike sorumluluğunda karar kılmıştır (YHGK. 18.3.1987, E.9-722 / K. 2003). Yine Yargıtay tehlike sorumluluğunda mini bir sebep, zarar görenin tam kusurlu olması halinde işvereni sorumluluktan kurtaracağı üçüncü kişinin kusuru zarara neden olarak etkenlerden biri ise nedensellik bağının kesilmesi nedeniyle işverenin sorumlu tutulacağını kararlarında ifade etmiştir (Y9HD. 4.11.1985 E.7797 / K. 1089). Görüleceği üzere Yargıtay kademeli bir süreç içerisinde nedensellik bağını yorumlamıştır.

Tehlike sorumluluğu özel yasalarda düzenlenmekle beraber yetersizliği göz önünde tutulduğunda kazistik bir düzenleme ihtiyacı bulunmaktadır. Borçlar Kanunu Tasarısı bu konuda atılan bir ilk adımdır.

Üçüncü kişinin ağır kusurunun nedensellik bağını kesme olgusuna gelince, kimse kural olarak üçüncü kişinin kusurlu oluşu nedeniyle sorumluluktan kurtulamaz. Nedensellik bağının kesilebilmesi için üçüncü kişinin kusurunun zararlı sonucun tek nedeni olmalıdır. Büyük tehlike arz eden işlemlerin sorumluluğunda üçüncü kişinin kusuru nedenselliği kesmez. Örneğin uçak işletmelerinde, atom santrallerinde. O halde tehlike sorumluluğunda üçüncü kişinin kusurunda kaçınılmazlık kavramına yer verilmesi adil olacaktır.

Olay 2000 yılında oluşu nedeniyle o günkü geçerli 1475 sayılı Kanun'un 73. ve devamı maddelerine bakıldığında geniş bir sorumluluk alanı göze çarpmaktadır. Özellikle tartışmalar sırasında olayın iş-

yeri dışında olduğu 73. maddenin işverenin 'işverinde' söz edildiği dolayısıyla sorumluluk doğmayacağı ifade ediliyor ise de aynı kanunun 1/1 de '...işin yapıldığı yere işyeri denir...' söz dizimi göz ardı edilmektedir. İşverenin talimatı ile iş yapmaya giden işçinin uğradığı zararda sebep – sonuç ilişkisi gerçekleşmiş sayılır. İşverenin sorumluluğunun işyeri ile sınırlı olması yasaya aykırı bir yorumdur.

Öncelikle işçiye güvenlik eğitimi verilecektir. Somut olayda böyle bir eğitim verilmediği tartışmasızdır. Bu durum tek başına bir sorumluluk nedenidir. Olumsuz sonucu raslantısal olarak kabul edilip kadere bağlamak, sosyal adalet ve iş hukukunun işçiyi koruyucu karakteriyle bağdaşmaz.

Diğer Yüksek Mahkeme kararlarına göz atıldığında kanunun sorumluluk hukukuna uygun olarak çözüldüğünü görürüz. Örneğin, bir askerin diğer bir askeri kaza ile öldürmesinde Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin '...davacının uğradığı zararların hizmet kusuru olmasa dahi, kusursuz sorumluluk ilkesi uyarınca davalı idare tarafından, karşılaması gerektiği sonucuna varılmıştır. (AYİM.2D, 25.2.2004 T, 2001/283 E, 2004/250 K).

Teröristler tarafından patlatılan bir bombanın verdiği zararı sosyal risk ilkesi gereğince tazminine karar verirken, risk teorisini kusursuz sorumluluğun ağırlaştırılmış şekli olarak kabul etmiştir. (Danş.10D.25.1.2001T,1998/2268E2001/245K).

Görüleceği üzere her iki Yüksek Mahkeme sorumluluğun yaygınlaştırılması ve kapsamının derinleştirilmesi konusunda bir çabası gözlenmektedir. Nedensellik olayın niteliği toplumsalılığı ve yaratılan tehlikenin ağırlığı ölçüsünde ele alınmaktadır.

Öte yandan 1475 sayılı Kanun zamanındaki düzenleme 4857 sayılı Kanun döneminde (m.77 vd.) daha da genişletilerek '...işçileri karşı karşıya buldukları mesleki riskler, alınması gerekli tedbirler, yasal hak ve sorumlulukları konusunda bilgilendirerek ve gerekli iş sağlığı ve eğitimini vermek zorundadır.' gibi yükümlülükler yüklemiştir.

Çağdaş eğilim bu yöndedir. Yukarıdaki gerekçe ile direnme uygun düşüncesindeyim².

IV- KARARIN İNCELENMESİ

1. Dava konusu olayda yerel mahkemede açılan davada, davacı işçinin ölümüne sebep olan kazadan işverenin sorumlu olup olmayacağı değerlendirilmiştir. Yerel mahkeme olayda işverenin belli bir oranda sorumlu olması gerektiğini belirttiği kararında, işveren aleyhine açılan tazminat davasının kısmen kabulüne karar vermiştir.

2. Yerel mahkemenin bu kararını inceleyen Yargıtayın 21. Hukuk Dairesi, işverenin kusursuz bulunduğunu belirterek, davanın reddi gerekirken işverenin tazminattan sorumlu tutulmasını usul ve yasaya aykırı bulmuş ve kararı bozmuştur.

3. Özel dairenin bozma kararına karşı, yerel mahkemenin direnme kararı vermesi, konunun Hukuk Genel Kuruluna taşınmasına neden olmuştur.

4. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, yaptığı inceleme sonunda, yerel mahkemenin yaklaşımının, işveren sorumluluğunu sınırsız hale getirebileceğini, bu sebeple işverenin sorumlu tutulması gerektiğini belirtmiş ve direnme kararını bozmuştur.

5. Her üç karardan da anlaşılacağı üzere, dava konusu olayda tartışma konusu olan husus, işverenin sorumluluğu belirlenirken, aranması gereken uygun nedensellik bağının ne olması gerektiğidir.

6. İş kazasından kaynaklanan hukuki sorumluluklar alanında uygun nedensellik bağı, iki başlık altında ele alınarak incelenmelidir. Bu sorumlulardan ilki Sosyal Güvenlik Kurumu'na düşen sorumluluktur. SGK'nın bu sorumluluğu doğduğunda, sigortalıya sağlık ve sigorta yardımları yapılmaktadır.

Bu alanda kotraya çıkan ikinci sorumluluk ise, iş kazasından işverenin sorumluluğudur ve gerekli

² Karşı oy, Yargıtay 9. Hukuk Dairesi Başkanı Mustafa Kılıçoğlu tarafından yazılmıştır.

şartlar tamamlandığında işveren, kazalanan işçinin SGK tarafından karşılanamayan zararlarından sorumlu tutulabilmektedir.

7. Sorumluluklar konusunda yapılan bu ayrıma paralel olarak, uygun nedensellik bağının belirlenmesinde de, SGK ve işverenin sorumlulukları açısından ikili bir ayrıma gidilebilir. Bunlardan ilki, sosyal sigortalar hukuku anlamında iş kazasının oluşumunda aranan nedensellik bağıdır. İkincisi ise, bireysel iş hukuku anlamında iş kazasını, yani işverenin kişisel sorumluluğunu doğuran iş kazasını oluşturacak olan nedensellik bağıdır.

Nedensellik bağı, olayların normal akışına ve genel hayat tecrübelerine göre gerçekleşen türden zararlı bir sonucu meydana getirmeye elverişli ya da böyle bir sonucun gerçekleşmesini kolaylaştıran sebeple sonuç arasındaki bağı ifade eder³. Sosyal Sigortalar Kanunu anlamında iş kazasının oluşabilmesi ve böylelikle çalışanların sigorta yardımlarına hak kazanabilmeleri, öncelikle kaza ile meydana gelen zarar arasında uygun nedensellik bağı olmasını gerektirir⁴. Yani işçinin uğramış olduğu zarar, karşı karşıya kaldığı kazanın uygun bir sonucu olmalıdır.

Öğretide kimi yazarlar iş kazasının varlığı için kaza ile zarar arasındaki nedensellik bağına ek olarak, işle kaza arasında da uygun nedensellik bağının bulunması gerektiğini, anılan nedensellik bağının tespitinde, iş kazasının oluşumuna ilişkin karinelere dayanılarak yararlanılmasının faydalı olacağını ileri sürmektedirler⁵. Ancak karinelerin varlığına rağmen kazanın işin yürütümü ve niteliği ile bir ilgisinin olmadığı-

nın ispatlanabileceği de dile getirilmektedir. Diğer bir grup yazar ise, iş kazasından söz edilebilmesi için bunun işverenin otoritesi altında gerçekleşmiş olmasını gerekli görmektedir. Ancak bu yazarlar söz konusu ölçütün her olaya uygulanabilecek bir nitelik taşımadığını da kabul etmektedir⁶.

Kanımızca, kaza ile ortaya çıkan zarar arasında uygun nedensellik bağı bulunan bir olayın sosyal sigortalar hukuku anlamında iş kazası sayılabilmesi için başka bir nedensellik bağının aranması gerekmez. Yani ortaya çıkan kazanın, yürütülen iş ile uygun nedensellik bağı içinde bulunması aranmaz. Kazanın 5510 sayılı Yasa'nın 13/1 hükmünde sayılan hallerden birinde gerçekleşmiş olması iş kazasının varlığı için yeterli olur. Dolayısıyla işle ilgisi olup olmadığına bakılmaksızın 13. maddenin ilk fıkrasında beş bent olarak sayılan hallerde gerçekleşen kazalar iş kazası kabul edilerek sigorta yardımları sağlanır⁷. Gerçekten de 5510 sayılı Yasa'nın 13. maddesinin birinci fıkrasında sayılan haller içinde gerçekleşen bir kazanın yürütülen işle ilgisi olmayabilir. Nitekim Yargıtay kararına konu olmuş bir olayda, işçinin işyerinde öğ alma kastıyla öldürülmesi, SSK.11/A.a (5510/ 13-1) hükmündeki açık ifade nedeniyle sosyal sigortalar hukuku anlamında iş kazası sayılmıştır⁸. Aynı şekilde işçinin işyeri dışından atılan bir kurşunla vurulmasında da olay, sosyal sigortalar hukuku anlamında iş kazası olarak nitelendirilmiştir⁹.

8. Sosyal Sigortalar Kanunu anlamında iş kazasının varlığı için aranan kazayla zarar arasındaki nedensellik bağının kesilebilmesi mümkündür.

³ *Fikret Eren*, Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Sorumluluğu, (ksc. Sorumluluk), Ankara 1974, 10, 12. Yargıtayın kökleşmiş uygulamasına göre bir olay, hayattaki genel deneylere ve olayların tabii akışına göre, diğer bir olayı meydana getirmeye elverişli bulunur; diğer bir deyimle olayın ortaya çıkması görünüşte söz konusu diğer bir olayın meydana gelmesiyle kolaylaşmış bulunursa ilk olay, uygun sebep sonuç ölçüsüne göre, ikincisinin nedeni sayılmaktadır, YHGK.24.6.1964, 508/4-181. 15.3.1993, 1991-11451/1993-2534, YKD. Ağustos 1993, 1169

⁴ *Sarper Süzek*, İş Hukuku, İstanbul 2009, 361. *Ali Güzel/Alı Rıza Okur/ Nürşen Caniklioğlu*, Sosyal Güvenlik Hukuku, İstanbul 2010, 338. *Can Tuncay/ Ömer Ekmekçi*, Sosyal Güvenlik Hukukunun Esasları, İstanbul 2008, 300. *Savaş Taşkent*, İş Kazası Kavramı, Prof.Dr. Nuri Çelik'e Armağan II, İstanbul, 2001, 1966.

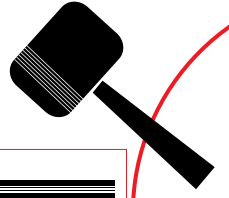
⁵ *Tuncay/Ekmekçi*, 296 vd

⁶ *Güzel/Okur/Caniklioğlu*, 338 vd.

⁷ Bu nedenledir ki özel arabasıyla görev yerine gitmeden önce, ailesiyle vedalaşmaya giderken geçirilen kaza, SSK.11/A bendinde sayılan hiç bir duruma girmediği için Yargıtayca iş kazası sayılmamıştır, Y9HD.15:10.1991, 7939/13115, *Tekstil İşveren Dergisi*, Temmuz-Ağustos 1992, 47

⁸ Y10HD.30.4.1947, 1972-38091 / 1973-14209, *Reşat Atabek*, İHU SSK. 26, No.1.Yargıtay, işyerini terk etmeden önce ve av tüfeğinin doldurulması sırasında, tüfeğin patlaması sonucu işçinin yaralanması durumunu da, salt işyerinde olması nedeniyle iş kazası saymıştır Y10HD.27.2.1986, 672/1052, *Tankut Centel*, Sosyal Sigortalar Açısından Yargıtayın 1986 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi, 225-252, İstanbul 1988, 230

⁹ Y10HD.26.11.1973, 1213/1288, *T.Ozanoğlu/ S.Yalınzoğlu/ A. Tümer*, Açıklamalı ve İçtihatlı Sosyal Sigortalar Mevzuatı, Cilt 1, Ankara 1974, 189

Yasanın 13. maddesinin ilk fıkrasında sayılan hallerde gerçekleşen kazanın sebep olduğu ilk zararın nihai zarar ile bir bağlantısının olmaması halinde, kazayla zarar arasındaki uygun nedensellik bağının kesildiğinden söz edilebilir. Nitekim Yargıtaya intikal eden bir olayda, işçi siva yaparken iskeleden düşmüş, ayağı sıyrılmış ancak kaldırıldığı hastanede böbrek yetmezliğinden ölmüştür. Yüksek mahkeme, yerel mahkemenin olayı uygun nedensellik bağı bulunmadığı gerekçesiyle iş kazası saymayan ve kurumun rücu talebini reddeden kararını, kazanın işle ilgisinin olmayabileceği ancak bunun tıbben tespitinin gerekli olduğu gerekçesiyle bozmuştur¹⁰.

9. Dava konusu olay, bir tazminat talebini içermektedir. Bu tür taleplerin olumlu sonuçlanabilmesi için, kaza ile ortaya çıkan zararlı sonuç arasında uygun nedensellik bağı olmalıdır. Nitekim konuya ilişkin bir kararında Yargıtay, işyerinde gerçekleşmiş olan kriz sonucu ölümün iş kazası sayılabilmesi için, anılan kriz ile ölüm olayı arasında uygun nedensellik bağının varlığının aranması gerektiğini ifade etmiştir¹¹. Aynı şekilde, işyerinde başına bir cismin düşmesi ile yaralanarak hastaneye kaldırılan sigortalının, tedavi sonrasında taburcu olarak evine gittiği sırada trafik kazasında ölmesinden, işyerindeki kaza ile nihai zarar (ölüm) arasında uygun nedensellik bağı bulunmaması nedeniyle işveren sorumlu tutulamaz.

Bununla birlikte, incelememize konu olan türden tazminat davalarında, sadece kaza ile zarar arasında uygun nedensellik bağının bulunması, işverenin sorumluluğu için yeterli değildir. Söz konusu sorumluluk için, kaza ile iş arasında da uygun nedensellik bağı gereklidir.

¹⁰ Y10HD.7.4.1987, 2000/2044, *Ali Rıza Okur*, Sosyal Sigortalar Açısından Yargıtayın 1989 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi, İstanbul 1991, 179. Benzer bir kararda yüksek mahkeme, olayın iş kazası sayılabilmesi için, işyerindeki güneş çarpması ile oteldeki kalp krizi arasında nedensellik bağı bulunduğunun tespiti gereklidir görüşüne yer vermiştir, Y9HD.4.5.1970, 2909/4545, *Ozanoğlu/ Yalınzoğlu/ Tümer*, 196. Aynı şekilde, işçi işyerinde kafasına çarpan sert bir cismin yarattığı travma sonucu hastaneye kaldırılmıştır. Fakat hastanede menenjit nedeniyle öldüğünden, nihai zarar ile iş kazası arasında nedensellik bağı bulunmadığı gerekçesiyle ölüm iş kazasının sonucu görülmemiştir Y10HD.26.11.1990, 7943/9851, YKD. Mart 1991, 371,372.

¹¹ Y9HD.4.5.1970, 2909/4545 (*Memduh Yelekçi*, Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi, Ankara 1991, 248

10. İşverenin sorumluluğu için varlığı gerekli olan, kaza ile nedensellik bağı içinde bulunması gereken iş kavramı, gerek yargısal kararlarda gerekse öğretide değişik şekillerde ifade edilmiştir.

Bazı içtihatlarda kaza ile nedensellik bağlantısı olması gereken "iş" yerine, *işveren ya da onun eylemi* (Y10HD. 8.4.1992, 2500/3929, *Çimento İşveren Dergisi*, Temmuz 1992, 27), *bazılarında ise işverenin iş güvenliği önlemlerini alma ve özen gösterme yükümüne aykırı davranışı* ifadeleri kullanılmıştır¹². Benzer ifade farklılıklarına öğretide de rastlanmaktadır. Kimi yazarlar kazayla nedensellik bağı içinde bulunması gereken unsur, işçinin işi olarak belirtirken¹³, kimileri de *yapılan iş*¹⁴ ya da *işverenin iş güvenliği önlemlerini alma ödevine aykırı hareketi* olarak göstermişlerdir¹⁵. Gerek öğretide gerek içtihatlarda tercih edilen ifade şekillerinin hepsi, işverenin sorumluluğunu doğuran kazayla işveren arasındaki uygun nedensellik bağının kurulması için kullanılacak niteliktedir. Ancak, doktrinde ve yargı kararlarında yaşanan kavram kargaşasını önlemek için sayılan ifade şekillerinden bir ya da ikisinin kabulü yeterli olmalıdır.

Bireysel iş hukuku anlamında gerçekleşen bir iş kazasından işverenin sorumlu tutulmasını sağlayan, kazanın işverenin işiyle olan ilgisidir. Buna göre, iş kazası sonucu ortaya çıkan zararın işverenin yürüttüğü işle uygun nedensellik bağı içinde bulunması halinde işveren, işçinin uğradığı zararı karşılamak zorundadır. Yürütülen işle bağlantılı olan faaliyetin mutlaka işyerinde sürdürülmesi gerekmez. İşçinin işyeri dışında devam eden ve yürütülen işin doğal uzantısı olarak görülebilecek filleri de bu kapsama dahil edilmelidir.

11. Kazanın, işverenin işiyle ilgili olup olmadığının tespitinde bir takım karinelere dayanılır. Bu karinelerin bulunduğu durumlarda aksi ispatlanmadığı sürece oluşan iş kazasının işle ilgili ol-

¹² Y9HD.4.11.1985, 7797/10089, *Tekstil İşveren Dergisi*, Şubat 1986, 19.

¹³ *Adil İzveren*, Sosyal Politika ve Sosyal Sigortalar, Ankara 1970, 202.

¹⁴ *Sarper Sütsek*, İş Güvenliği Hukuku, Ankara 1985, 224. *Sütsek*, İş Hukuku, 361. *M. Cuhruk/ H.S.Çolakoğlu/ A.Bükey*, Sosyal Sigortalar, Ankara 1977, 226.

¹⁵ *Tankut Centel*, İHU, SSK.11, No.11

duğunu düşünebilmek mümkündür. Söz konusu karinelerden ilki, işverenin yürüttüğü işin icrası sırasında gerçekleşen kazaların işle ilgili kabul edilmesidir. Yargıtayın önüne gelen ve daha önce de değinmiş olduğumuz bir olayda, işçi bir tomruk deposunda tesellüm görevlisi olarak çalışmaktadır. Ancak kazalandığı sırada tomruk deposunun hemen önünde, kamyonların durduğu yol kavşağında tesellüm kağıdını almakla görevlidir. Yüksek mahkemenin sosyal sigortalar açısından değerlendirdiği ve iş kazası saydığı bu olay¹⁶, bireysel iş hukuku anlamında da iş kazası sayılabilir. Zira işçi kaza anında işverenin yürüttüğü işin icrasını sürdürmektedir. O nedenle işveren, bu esnada ortaya çıkan iş kazasından sorumludur.

Kazanın işverenin yürüttüğü işle olan ilgisinin tespitinde yararlanılan karinelerden bir diğeri, işverenin alması gereken tedbirlerle ilgilidir. Oluşan iş kazası, işverenin işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemlerini alma yükümlülüğüne aykırı davranışından kaynaklanmışsa, gerçekleşen zarardan işveren sorumlu tutulabilir. Ancak bunun için, önlemleri almama davranışı ile oluşan zarar arasındaki uygun nedensellik bağının kesilmemesi gerektiğine şüphe yoktur. Çalışanların uğradıkları kazaların işle olan ilgisinin kurulabilmesi için yararlanılabilecek karinelerden biri de, olayın iş süresi içinde gerçekleşmesidir (İK.66). Buna göre olay anı, iş süresine ya da iş süresinden sayılan hallerde dâhil ise kazanın işle uygun nedensellik bağı içinde olduğu söylenebilir. Örneğin, işverence görevli olarak gönderilen işçinin yolda geçirdiği süre iş süresine dâhildir. O nedenle yolculuk esnasında uğradığı kaza işle ilgili kabul edilerek, işverenin sorumluluğuna gidilebilmesi mümkündür¹⁷. Fakat uygun nedensellik bağının kesildiği hallerde işveren sorumlu tutulamaz.

Bu konuda başvurulabilecek karinelerden bir başkası da yürütülen işin yarattığı tehlike karinesidir¹⁸.

¹⁶ Y10HD.18.9.1990, 6897/7605, YKD. Aralık 1990, 170.

¹⁷ Nitekim Yargıtay, bu tür bir olaya da aynı değerlendirmeyi yaparak olayı iş kazası sayıp, işvereni tazminatla sorumlu tutmuştur Y9HD.5.4.1983, 374/3094, YHGK.25.11.1987, 9-451/882, *Adnan Avcı*, En Son Değişikliklerle İş Mevzuatı, Açıkla-malı-İçtihatlı-Uygulamalı Temel İş Kanunları, İstanbul 1996, 219

¹⁸ *İlhan Ulusan/Güven Esen*, İş Kazası ve Meslek Hastalıklarından Doğan İşveren Sorumluluğu, İşletmelerde İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku İnsan Gücü Yönetimi, İstanbul 1985, 20

İşçinin uğradığı kaza, işverenin yürüttüğü işin doğrudan ya da dolaylı olarak yarattığı tehlikenin sonucu ise, olayın işle uygun nedensellik bağı içinde olduğu kabul edilebilir.

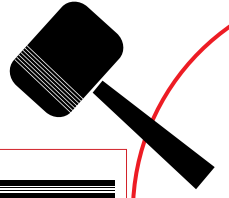
İş kazasının yürütülen işle olan bağlantısının kurulmasında yararlanılan karinelerin bir kaçının ya da tamamının aynı olayda bir araya gelebilmeleri mümkündür. O nedenle anılan nedensellik bağının her olaydaki işçi-işveren ilişkisinin özellikleri dikkate alınarak ayrı ayrı incelenmesinde yarar vardır. Hemen belirtilmelidir ki, bir iş kazasında sözü edilen karinelerden hiç birine rastlanmamış olması, işverenin iş kazasından sorumlu tutulamayacağı anlamına gelmez. Oluşan bir iş kazasında söz konusu karinelerden birine rastlanmasa da kazanın işverenin işiyle olan ilgisi tespit edilebiliyorsa işveren yine sorumlu tutulabilir.

12. İşverenin yürüttüğü iş ile kaza arasında uygun nedensellik bağının kurulabileceği hallerde varlığından söz edilebilen işverenin sorumluluğu, bu nedensellik bağının sağlanamadığı ya da kesildiği hallerde ortadan kalkar¹⁹. Bu gibi durumlarda kazalanan işçi, bireysel iş hukuku anlamında iş kazasının oluşmaması nedeniyle yalnız sigorta yardımlarından yararlanabilir. İşverene maddi tazminat davası açamaz.

Uygun nedensellik bağını kesen nedenlerden ilki kazalanan işçinin kusurunun ağırlığıdır. Buna göre işçi kendi davranışı sonucunda iş kazasına uğradıysa ve anılan davranışı kazanın iş ile olan uygun nedensellik bağını ortadan kaldırıyor-sa işverenin sorumluluğuna gidilemez²⁰. Sözü edilen sonucun doğabilmesi, işçinin eyleminin iş ile kaza arasındaki uygun nedensellik bağını ikinci plana itebilecek yoğunluğa ulaşmasına bağlıdır. Örneğin işçinin işyerinde intihar etmesi halinde olay işyerinde gerçekleşmiş olması nedeniyle sosyal sigortalar hukuku anlamında iş

¹⁹ Nitekim Yargıtaya göre de işveren, ölen işçinin ve üçüncü kişilerin kusuru sonucu uğranılan zararların tazmininden sorumlu tutulamaz. İşverenin kusursuz sorumluluk hallerinde dahi uygun nedensellik bağının gerçekleşmesi ve kesilmemiş olması gerekir, Y9HD.1.4.1988, 3691/3695, *Avcı*, 218

²⁰ Yargıtay da bir kararında, iş kazasında ölen işçi tam kusurlu ise işverene sorumluluk yüklenemeyecektir görüşüne yer vermiştir Y9HD.27.9.1974, 633/19430, *Yeleğçi*, 267.

kazası sayılsa bile, işle olan uygun nedensellik bağı işçinin kasti ile kesilmiş olduğundan bireysel iş hukuku anlamında iş kazası sayılmaz²¹.

Nedensellik bağının kesilmesi için kusur derecesinin kasıt düzeyine ulaşması gerekmez. Yargıtayın da belirtmiş olduğu gibi mağdurun ağır ihmali de nedenselliği kesebilir²². Yoğunlukları bu bağlantıyı kesebilecek düzeyde bulunmayan kusur dereceleri ise sadece işverence ödenecek maddi tazminattan indirim nedeni olabilir (BK.44).

Üçüncü kişinin kusurlu davranışı, işverenin iş kazasından doğan sorumluluğunu ortadan kaldıran sebeplerin ikincisidir. Söz konusu üçüncü kişi, işverenin bir başka işçisi ya da işverenle bağlantısı olmayan diğer bir şahıs olabilir²³. Anılan kimselelerin davranışlarının uygun nedensellik bağına kesilmesi ve işvereni sorumluluktan kurtarabilmesi belirli bir yoğunluğa ulaşmalarına bağlıdır. Aksi halde işçi karşısındaki sorumluluk işveren ya da istihdam eden sıfatıyla devam eder²⁴. İşverenin istihdam eden olarak sorumlu tutulabilmesi için aranan şartlar yüksek mahkemenin bir kararında açıklıkla ortaya konulmuştur. Buna göre: "... BK'nun 55. maddesi uyarınca istihdam edenin sorumluluğu için kendisinin veya çalıştırdığı kişinin kusuru söz konusu değildir. Buradaki sorumluluk özen ve gözetim ödevinin objektif olarak yerine getirilmemesinden kaynaklanan kusura dayanmayan bir sorumluluktur. Ne var ki istihdam edenin sorumluluğu için, istihdam edenle istihdam olunan arasındaki çalışma ve bağımlılık ilişkisinin bulunması, zararın hizmetin ifası sırasında ve hizmetle ilgili olarak oluşması, eylemin

hukuka aykırı olması ve eylem ile zarar arasında uygun nedensellik bağının bulunması gerekir"²⁵.

Karardan da anlaşılacağı üzere, istihdam eden sıfatıyla sorumlulukta kazanın hizmeti ifa ederken gerçekleşmesi yeterli değildir. Bunun yanında, yürütülen faaliyetle zarar arasında uygun nedensellik bağının varlığı da aranmaktadır. Dolayısıyla anılan nedensellik bağının bir başka işçi ya da üçüncü kişi tarafından kesilmesi halinde işveren, kazalanan işçiye karşı sorumluluktan kurtulur. Nitekim Yargıtaya intikal etmiş bir olayda işveren idareye ait bir araç içinde seyreden işçi, karşı yönden gelen bir başka araç ile çarpışma sonucunda sakatlanmıştır. Kazanın oluşumunda karşı yönden gelen araç sürücüsünün %100 oranında kusurlu bulunması nedeniyle sakatlanma ile yürütülen iş (eylem) arasındaki nedensellik bağının kesildiğine hükmeden yüksek mahkeme, isabetli olarak işverenin istihdam eden sıfatıyla dahi sorumlu tutulamayacağına karar vermiştir²⁶. Konuya ilişkin bir başka olayda ise iki işçinin kavgası sonucunda birisi hayatını kaybetmiştir. Olayla ilgili değerlendirmelerinde Yargıtay şu ifadelerle yer vermiştir: "...Ölüm hadisesi işin görülmesi sırasında vuku bulmuş değildir. Şahsi sebeplerle bir işçi diğer işçiyi öldürmüştür. O halde davalı müessese istihdam eden sıfatıyla sorumlu tutulamaz..."²⁷.

İşçiye zarar veren eylemin, işe ve işverene tamamen yabancı bir kimse tarafından yapılmış olması da mümkündür. Nitekim Yargıtayın önüne gelmiş böyle bir olayda işçi, işyerinde bulunduğu sırada üçüncü bir kişi tarafından oç alma kastiyle öldürülmüştür. Yüksek mahkeme olayda üçüncü kişinin eyleminin, kazanın işle olan uygun nedensellik bağına ortadan kaldırdığı gerekçeyle işvereni sorumluluk dışında tutmuştur²⁸.

²¹ Y10HD.29.3.1979, 8413/2759, *Yekekçi*, 269

²² Y9HD.8.12.1994, 13119/17380, *Çimento İşveren Dergisi*, Mart 1995, 26.

²³ İşveren ile bağlantısı olmayan bir kimsenin sebep olduğu zararlarla ilgili olarak yüksek mahkemenin önüne gelen bir olayda iş kazası sonucunda felç olan işçi daha sonra hayatını kaybetmiştir. Ancak yapılan incelemede ölümün felçten kaynaklanmadığı, hastanedeki bakım ve özen eksikliği nedeniyle işçinin vücudunda ölüme neden olan yaraların oluştuğu anlaşılmıştır. Yargıtay bu durumda kaza ile ölüm arasında uygun değil dolaylı bir nedensellik bağı olduğunu belirterek işverenin sorumlu tutulamayacağına karar vermiştir, Y9HD.24.2.1994, 1993-15628/1994-2860, yayınlanmamıştır.

²⁴ Nitekim Yargıtay kararına konu olan ölümle sonuçlanan bir iş kazasında davalı idarenin dozer operatörü kusurlu görülmüş ve istihdam eden sıfatıyla idare, tazminat ödemeye mahkûm edilmiştir Y9HD.21.10.1994, 9499/14512, *İş ve Hukuk Aralık 1994-Ocak 1995*, 27.

²⁵ Y21HD.25.3.1997, 2108/2195, yayınlanmamıştır.

²⁶ Y21HD.29.4.1997, 1683/2810, yayınlanmamıştır. Benzer bir başka olayda da, üçüncü kişinin kullandığı taş taşıyan bir kamyonun düşen taş, davalı idareye ait otomobilin camına çarparak araç sürücüsünün %68 oranında iş göremezliğine sebep olmuştur. Taş kamyonunun sürücüsünün %100 kusurlu görüldüğü olayda Yargıtay, uygun nedensellik bağının kesildiğini istihdam eden davalı idarenin sorumluluğuna gidilemeyeceğine karar vermiştir Y21HD.24.9.1996, 4093/4909, yayınlanmamıştır.

²⁷ Y9HD.3.11.1970, 9165/11680, *Yekekçi*, 261.

²⁸ Y10HD.30.4.1974, 1972-38091 / 1973-14209, *Atabek*, İHU SSK.26, No.1

Aynı görüş tarzını, işçinin işyeri dışından atılan bir kurşunla vurulması olayında da sürdürmüştür²⁹.

Yargıtayın özel dairesinin bu uygulaması, dairenin ısrarına rağmen bir olayda Hukuk Genel Kurulu tarafından benimsenmemiştir. Söz konusu karara konu olan olayda işçi, görevli olarak gönderildiği yerden döndüğü sırada yol üstündeki babasına ait dükkana girerek çay içmekte iken silahlı saldırı sonucu öldürülmüştür. İlgili dairenin nedensellik bağının bulunmaması gerekçesiyle iş kazası saymadığı bu olayı Hukuk Genel Kurulu, şu gerekçeyle iş kazası olarak değerlendirmiştir: "...sigortalının ölümüne neden olan olay, sigortalı işçiden yapılması istenilen işin kapsamı itibarıyla tamamlanması için geçecek normal sürenin dışında, ancak hoşgörü sınırları içerisinde kabul edilebilecek bir zaman kesiti içinde vuku bulmuştur. Bu durumda, yerel mahkemenin mevcut delilleri değerlendirilmek suretiyle sigortalı işçinin maruz kaldığı ölüm olayının iş kazası olarak kabul edilmesi doğrudur..."³⁰. Genel Kurulun düşünce tarzına katılmak mümkün değildir. Zira olayda işveren tarafından yürütülen iş ile ortaya çıkan zarar arasındaki uygun nedensellik bağı 3.kişinin eylemi ile kesilmiştir. Bu durumda ölüm olayının sosyal sigortalar hukuku anlamında bir iş kazasına vücut verdiği düşünülebilirse de, bireysel iş hukuku anlamında iş kazasını oluşturmayacağı ve işçi karşısında işverenin sorumluluğunu doğurmayacağı kabul edilmelidir. Üçüncü kişinin kusur durumunun işle kaza arasındaki uygun nedensellik bağına kesebilmesi için kasıt düzeyinde olması zorunlu değildir³¹. Daha alt derecedeki kusurlu hareketlerin de aynı sonucu doğurabilmeleri mümkün olmalıdır. Burada önemli olan üçüncü kişinin kusurunun derecesinden çok, fiilinin ortaya çıkardığı zararın büyüklüğüdür.

Ancak Yargıtay, önüne gelen bir iş kazası olayında değişik bir gerekçe ile tam aksi yönde bir

²⁹ Y10HD.26.11.1973, 1213/1288, *Ozanoğlu/ Yalınzoğlu/ Tümer*, 189.

³⁰ YHGK.5.6.1996, 10-228/454, YKD. Ocak 1997, 8.

³¹ Sigortalı, işverene ait bir araçla seyrederken, karşı taraftan gelen bir başka araçla çarpışma sonucu ölmüştür. Kazada diğer araç sürücüsünün kastı bulunmamaktadır. Fakat %100 kusurlu görülen eylemi ile kazanın işle olan uygun nedensellik bağına kesmesi, işvereni sorumluluktan kurtarmıştır, Y9HD.9.11.1989, 6519/9660, Tühis. C.II, 177.

sonuca ulaşmıştır. Söz konusu olayda görevli olarak gönderildiği yere uçakla giden işçi, bindiği uçağın düşmesi sonucu yaşamını yitirmiştir. Kazada işverenin sorumluluğunu kabul eden yüksek mahkeme, kararında şu gerekçelere yer vermiştir: " (İşverenin iş kazasından sorumluluğu akdi sorumluluğa dayansa da tehlike (risk) nazariyesine dayalı kusursuz sorumluluğu da içermektedir). Zira işveren iş akdiyle işçisini iş ve işyeri tehlikelerine karşı korumayı taahhüt ettiği gibi, çağın gelişmiş teknolojisinin yarattığı, fakat önlenmesi mümkün olmayan tehlikelerden doğacak zararları da taahhüt etmiş sayılır. Üçüncü kişinin davranışı sonucu meydana gelen tehlikeleri de bu tehlike kavramı içinde düşünmek icabeder. Bu hususlar hizmet sözleşmesinde açıkça gösterilmiş olmasa bile, niteliği itibarıyla akdin içeriğinde var demektir. Hizmet sözleşmesinin bu kapsamı ve niteliği işverenin sorumluluğu açısından uygun sebep-sonuç bağlantısının kabulü için yeterlidir..."³². Yargıtayın söz konusu değerlendirmesine katılmıyoruz. Zira ortaya çıkan bir iş kazasından işverenin sorumlu tutulabilmesi için bu kazanın yürütülen iş ile nedensellik bağı içinde bulunması gerekir. Çünkü uygun nedensellik bağı kusursuz sorumluluk hallerinde dahi aranmaktadır. Dolayısıyla işverenin kusursuz sorumlu sayılması ve teknolojinin gerektirdiği her türlü önlemi almak zorunda bulunması da bu sonucu değiştirmemelidir³³. Ayrıca yürütülen işin işyerinde görülmesi de zorunlu değildir. Daha önce de belirtmiş olduğumuz gibi işin uzantısı olarak görülecek faaliyetler sırasında gerçekleşen kazaların da yürütülen iş ile nedensellik bağı içinde bulunduğu kabul edilmelidir. Bu durumda içtihadı konu olayda ortaya çıkan kaza ile yürütülen iş arasında nedensellik bağı bulunduğu söylenebilir. Ancak yine aynı olayda üçüncü kişinin (havayolu şirketinin) uygun nedensellik bağına kesebilecek yoğunlukta bir eylemiyle karşılaşılmaktadır. Böyle bir halde uygun nedensellik bağına kesildiğinden söz edilmelidir. Dolayısıyla kaza, işçinin görevli olarak başka bir yere gönde-

³² Y9HD.29.12.1981, 11284/15904, *Tekstil İşveren Dergisi*, Eylül 1982, 20.

³³ Nitekim bir kararında Yargıtay, tehlike sorumluluğu için olayla nedensellik bağına kurulabilmesinin zorunlu olduğunu, işyerine özgü tehlike ile meydana gelen sonuç arasında nedensellik bağı mevcut değilse işverenin olaydan sorumlu tutulamayacağını belirtmiştir, Y9HD.5.3.1987, 2181/2655, *Avci*, 221.

rilmesi sırasında gerçekleşmiş olması nedeniyle sosyal sigortalar hukuku anlamında iş kazası sayılabilirse de, bireysel iş hukuku anlamında iş kazası şeklinde nitelendirilerek işverenin sorumluluğunu doğurabilmesi mümkün görünmemektedir³⁴.

İşverenin sorumluluğunu kaldıran sebeplerden sonuncusu mücbir sebeptir. Kazalanan işçinin ve üçüncü kişinin kusurunun nedenselliği kestiği hallerde olduğu gibi burada da işverenin sorumlu tutulması adalet ve hakkaniyete aykırı görülmüştür³⁵. Yasal bir tanımına rastlanmayan bu kavramın, kanunlarımızda çok değişik şekillerde ifade edilir. Fakat anılan kavramın unsurları konusunda, doktrinde ve uygulamada bir uzlaşma bulunmaktadır. Genel bir tanımlama yapılacak olursa mücbir sebep, dış kuvvetlerin sonucu olan, borçlunun işletmesiyle bağlantısı bulunmayan, önceden görülmeyen, kaçınılmaz ve mutlak surette borcun ifasını engelleyen, bunun doğal bir sonucu olarak onu sorumluluktan kurtaran olaydır³⁶. Örneğin işyerinde çalıştığı sırada gerçekleşen deprem sonucunda yaralanan işçinin uğradığı bu kazanın, işle olan uygun nedensellik bağı kesilmiştir. Dolayısıyla, sosyal sigorta yardımları sağlansa bile işveren sorumlu tutulamayacaktır.

Her üç halde de işle kaza arasındaki uygun nedensellik bağının kesilmesi nedeniyle işverenin sorumluluktan kurtulması gerekli olsa da, uygulamada her zaman bu sonuca ulaşılmaz. Zira Yargıtay, kaçınılmaz olay olarak nitelendirdiği çeşitli kazalarda kusuru bulunmamasına rağmen bir ölçüde de olsa işvereni sorumlu tutmaktadır. Yüksek mahkemeye göre böyle bir durumda işçinin zararın tümüyle baş başa bira

³⁴ Yargıtay daha önceki tarihli bir kararında, görevli olarak gönderdiği işçisinin kendi seçtiği araçla yolculuğu sırasında geçirdiği trafik kazasından, uygun nedensellik bağının bulunmaması nedeniyle işvereni sorumlu tutmamıştır Y9HD.8.3.1973, 1972-17888 / 1973-4218, *Ozanoğlu/ Yalınzoğlu/ Tümer*, 190. Buna karşılık yüksek mahkeme, görevli olarak yurt dışına gönderilen sigortalının, işverence tahsis edilen araçta kayan uğradığı kazadan işvereni sorumlu tutmuştur, Y9HD.5.4.1983, 374/3094, *Tekstil İşveren Dergisi*, Eylül 1984, 21

³⁵ Aynı görüş Yargıtayın çeşitli kararlarında da yer almıştır: YHGK.18.3.1987, 1986-9-722 / 1987-203, YKD. Mayıs 1988, 598-603. Y9HD.5.3.1987, 2181/2655, *Çimento İşveren Dergisi*, Mayıs 198, 32.

³⁶ *William Swadling*, *The Judicial Construction of Force Majeure Clauses, Force Majeure and Frustration of Contract*, Edited by Evan Mc. Kendrick, London 1991, 20.

kılması insani ve toplumsal düşünceyi rahatsız eder. O nedenle işçinin emeğinden yararlanan işverenin de hakkaniyet ölçüsünde anılan zarara katılması gerekir. Her ne kadar bu durum tehlikenin işyeri ve işin niteliği ile ilgili olması hali ile sınırlanmışsa da, işverenin sorumluluğunda belirgin bir genişlemeye sebep olduğu açıktır. Çünkü işveren, işiyle ilgili olsa bile sorumlu tutulmaması gereken kazalardan, salt hakkaniyet öyle gerektirdiği için sorumlu tutulmaktadır.

13. İncelemeye konu olan olayda işçi, görevli olarak gönderildiği yerde kaza geçirmiş ve hayatını kaybetmiştir. Söz konusu olay, ortaya çıkış şekli itibarıyla sosyal sigortalar hukuku anlamında bir iş kazası olarak değerlendirilecektir. Zira 5510 sayılı Yasa'nın 13. maddesinin ilk fıkrasının "b" bendi gereğince sigortalı, işveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle kazalanmışsa olay iş kazası sayılmaktadır. Asansör kullanımı, su taşıma işinin doğal uzantısı olduğundan, asansörün sebep olduğu kazayı da işin devamı sürecine eklemeye bir engel bulunmamaktadır.

Asansör kullanımı, su taşıma işinin bir parçası olarak görülmesi ve o anda işçi işini yapmıyor sayılsa da sonuç değişmeyecektir. Zira 13. maddenin birinci fıkrasının "c" bendi, bu gibi durumları da kapsama dahil etmekte ve bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda ortaya çıkan kazalara da iş kazası sayılabilmektedir.

Her iki değerlendirme tarzında da, sosyal sigortalar hukuku anlamında iş kazası için varlığı aranan kaza ile zarar arasındaki nedensellik bağı kurulmuş görünmektedir. İşçinin, asansör boşluğuna düşmesi sebebiyle hayatını kaybettiği belirlenmiştir.

14. Dava konusu olayda değerlendirilmesi gereken ikinci ve asıl konu, sigortalının ölümüne neden olan kazanın, işverenin sorumluluğuna neden olup olmayacağıdır. Diğer bir deyişle söz konusu kaza, bireysel iş hukuku anlamında iş kazası mıdır, değildir.

Yukarıda da belirtmiş olduğumuz üzere bu tür iş kazalarından işverenin sorumluluğu için, kazanın işle ilgili olması aranmalıdır. Başka bir söyleyişle kaza ile iş arasında uygun nedensellik bağı bulunmalıdır.

Dava konusu olayda, kazalanan işçinin su taşıma işinde asansör kullanması son derece normaldir. Dolayısıyla su taşıma işinde asansör kazası geçiren bir işçi için bu kaza ile iş arasında uygun nedensellik bağı olmadığını söyleyebilmek mümkün olmaz. Ancak bu noktada, taşıma işinin bazı aşamalarının işverenin hâkimiyet alanı dışına çıktığı da bir gerçektir. Bu gibi durumlarda, ortaya çıkan kazadan işverenin sorumlu tutulup tutulamayacağı değerlendirilirken çok daha dikkatli olmak gerekir. Aksi halde zaten oldukça geniş bir kapsama sahip işveren sorumluluğunu, tahammül edilemez bir noktaya çekmiş oluruz ki bu noktada işverenlerden iş sağlığı ve güvenliği konusunda destek görme ihtimali kalmaz.

Genel kurul kararına konu olayda kazalı işçi, işini yaptığı sırada asansör boşluğuna düşmüştür. Dolayısıyla kazaya neden olan, uygun şartlarda hizmet sunamayan bir asansördür. Bu durumu yani, işçinin gidilen bir başka işyerindeki asansör arızasının işveren tarafından öngörülmesini beklemek, dahası bunun için kendisinden önlem almasını beklemek, hayatın olağan akışına aykırı sayılmalıdır. Bu durumu uygun nedensellik bağı ile açıklayabilmek mümkün değildir. Zaten hukukun başlangıç aşamalarında sorumluluk için aranan mantıksal nedenselliğin terk edilerek, onun yerine uygun nedenselliğin aranmaya başlanmasında güdülen amaç da budur. Kurulan nedensellik bağının, izah edilebilir ve kabullenilebilir olması gerekir. Aksi halde bu tür bir asansör kazasında sorumluluğu, asansörü icat eden kişiye kadar genişletmek mümkün olur ki bunu çağdaş hukuk anlayışı ile izah edebilmek mümkün olmaz.

Bu yaklaşımdan hareket edildiğinde dava konusu olayda işverenin yürüttüğü iş ile kazaya neden olan asansör arızası arasında uygun nedensellik bağı kurulabilmek oldukça güçtür. Bir an olayda uygun nedensellik bağının varlığı

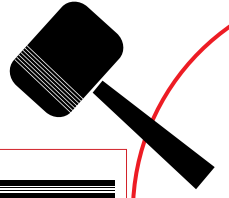
tespit edilse bile, bu bağlantının üçüncü kişinin kusuru ile kesildiği görülebilmektedir. Gerçekten de, ölen işçinin su götürdüğü binanın asansörünün uygun çalışmasından, bina sahibi (ya da kat malikleri) sorumludur. Dolayısıyla bu binaya gelenlerin oradaki asansörün sağlıklı çalıştığına ve çalışacağına olan haklı güvenlerinin hukuk tarafından korunması gerekir. Kazalanan işçinin işvereni bu şekilde değerlendirilmelidir. Aynı anlayışla, söz konusu asansör arızasını gidermeyen bina sahibinin (ya da kat maliklerinin) eylemleri de “üçüncü kişinin uygun nedensellik bağını kesen davranışı” olarak nitelendirilmelidir. Her iki halde de kazadan kazalanan işçinin işvereni kusurlu sayabilmek mümkün değildir.

15. Karara ekli karşı oy yazısında belirtilen ve kusura sorumluluğa örnek gösterilen “sosyal risk” esasına dayalı sorumluluk, dava konusu olaydaki gibi iş kazalarını kapsayan bir nitelik taşımamaktadır. Zira Danıştay tarafından benimsenen sosyal risk esasına dayalı sorumluluk, devletin, vatandaşının salt bu sebeple uğradığı zarar karşısındaki sorumluluğudur.

Danıştay bu uygulamasını içtihatlarında şu şekilde ifade etmektedir: “İdare, kural olarak, yürüttüğü kamu hizmetiyle nedensellik bağı kurulabilen zararları tazminle yükümlü olup; idari eylem ve/veya işlemlerden doğan zararlar, idare hukuku kuralları çerçevesinde, ‘hizmet kusuru’ veya ‘kusursuz sorumluluk’ ilkeleri gereği tazmin edilmektedir. Öte yandan, nedensellik bağı idarenin tazmin sorumluluğunun mutlak koşulu da değildir. İdarenin faaliyet alanıyla ilgili, önlemle yükümlü olduğu halde önleyemediği birtakım zararları da, nedensellik bağı aranmadan ‘Sosyal Risk’ ilkesi gereğince tazmini gerekmektedir.”³⁷.

Konuya ilişkin bir başka içtihatla ise şu değerlendirmeler yer almaktadır, “Ancak idarenin hukuki sorumluluğu sadece kusur esasına, hizmet kusuru teorisine dayanmamakta; İdare, kusur koşulu aranmadan da sorumlu sayılabilmektedir. Kural olarak idare, yürüttüğü hizmetin doğrudan sonucu olan nedensellik bağı kurulabilen zararları

³⁷ D10D. 6.11.1997, 1996-2383/ 1997-4163, yayınlanmamıştır.

tazminle yükümlüdür. Buna karşın sözü edilen kuralın istisnası olarak, idarenin faaliyet alanıyla ilgili, önlemekle yükümlü olduğu halde önleyemediği bir takım zararları da nedensellik bağı aranmadan tazmin etmesi gerekmektedir. Kolektif sorumluluk anlayışına dayalı, Sosyal Risk adı verilen ilke, doktrin ve yargısal içtihatlarla kabul edilmiştir. Ülkemizde terör olaylarının devlete yönelik olduğu, devletin anayasal düzenini yıkmayı amaçladığı, bu tür olayların zarar gören kişi ve kurumlara karşı kişisel husumetten ileri gelmediği bilinmekte ve gözlenmektedir. Sözü edilen eylemler nedeniyle zarara uğrayan, terör eylemlerine her hangi bir şekilde katılmamış olan kişiler kendi kusur ve eylemleri sonucu değil toplumun içinde bulunduğu sosyal kargaşadan zarar görmektedirler. Kısaca zararın nedeni toplumun bireyi olmaktır. Belirtilen şekilde ortaya çıkan zararların özel ve olağan dışı nitelikleri dikkate alınıp nedensellik bağı aranmadan, terör olaylarını önlemekle yükümlü olduğu halde önleyemeyen idarece yukarıda açıklanan sosyal risk ilkesine göre tazmini gerekir. Esasen terör olaylarının sonucu ortaya çıkan zararların idarece tazmini böylece topluma pay edilmesi hakkaniyet gereği olduğu gibi, sosyal devlet ilkesine de uygun düşecektir.”³⁸

Söz konusu kararlardan da anlaşılacağı gibi, sosyal risk ilkesi gereğince tazmini gereken zararlar, çalışma yaşamındaki iş kazaları ile kıyaslanabilir nitelikte değildir. Bu tür kazalar, sosyal sigortalar hukuku anlamında iş kazası olarak nitelendirilebilse de, idarenin faaliyet alanıyla ilgili, *önlemekle yükümlü olduğu halde önleyemediği* zararlardan kaynaklandığından, sadece devletin ve devlet olması sebebiyle kusursuz sorumluluğuna sebep olmaktadır. Yoksa bu yaklaşımın, işveren üzerinde de uygulanabileceği gibi bir sonuca neden olmamalıdır.

16. Son olarak dava konusu olaya ilişkin olarak verilen daire kararındaki değerlendirme şekline dikkat çekmek istiyoruz. Özel daire, yerel mahkemenin direnme kararına neden olan bozma kararında, işverenin hukuksal sorum

luluğunun niteliğine ilişkin çok önemli bir değerlendirme yapmaktadır. Uygun nedensellik bağının kesilmiş olma ihtimalinden bağımsız olarak yaptığı bu değerlendirmesinde Yargıtay 21. Hukuk Dairesi, şu ifadelerle yer vermiştir,

“İşyerinde meydana gelen iş kazaları nedeniyle işverenin hukuki sorumluluğunun niteliği Yargıtay’ın önceki kararlarında da benimsediği görüşe göre, kusura dayanmaktadır. İsviçre ve Türk Hukuk Sisteminde özel bir düzenleme söz konusu olmadıkça asıl olan kusur sorumluluğudur. İşverenin kusurlu eylemi ile zarar arasında uygun bir nedensellik bağı yoksa işverenin sorumluluğundan söz edilemez.”

Söz konusu değerlendirme, yüksek mahkemenin uzun yıllardan beri sürdürdüğü, işverenin sorumluluğunda risk esasına dayalı kusursuz sorumluluğu geçerli kılan yaklaşımından tümüyle farklı bir içeriğe sahiptir. Öğretinin bizim de dahil olduğumuz bir gurubu tarafından senelerdir savunulan, işverenin sorumluluğunun kusura dayalı olması gerektiğine yönelik görüşü ifade eden bu yeni değerlendirme, bize göre de iş sağlığı ve güvenliği açısından çok daha isabetli bir açılım sağlayacak, işverenleri önlem alınması konusunda teşvik edici bir etki gösterecektir.

³⁸ D10D. 18.3.1998, 1996-10292/ 1998-1190, yayınlanmamıştır.